СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLII. Ч. 223. Джерзи Сіти, Н. Дж., понеділок, 24 вересня, 1934. VOL. XLII. No. 223. Jersey City, N. J., Monday, September, 24, 1934. THREE CENTS.

ПРЕЗИДЕНТ АПЕЛЮЄ ДО РОБІТНИКІВ ВЕРТАТИСЯ ДО ПРАЦІ

ГАЙД ПАРК (Ню Йорк). — Президент Рузвелт видав публичний заклик до всіх ткальняних страйкарів вертатися до праці й віддати свій спір з підприємцями до розгляду мировому судови. Рівночасно президент висказує надію, що всі фабрики приймуть робітників назад до роботи, а потім поможуть урядови полагодити справу.

Президент, видно, розуміє, що справа має бути полагоджена згідно з вислідом розсліду, котрий робила іменована ним рада для ткальняного промислу з Винентом на чолі.

Голова шовкового кодексового уряду вже заявився за те, щоби шовкові фабрики послухали заклику президента Рузвелта й приняли назад до роботи всіх страйкарів. Зате представники власників ткалень бавовни й вовни обмежилися тільки хваленням рапорту Винента й апелю президента, але не заявили ніякого становища щодо пропозиції президента.

Тимчасом власники ткалень у полудневих стейтах далі пробують зломити страйк силою. Власники ткалень у Норт Каролайні оголосили, що страйк відкликаний, та приказали страйкарам вертатися в суботу до праці. Провідники місцевих юній порадили робітникам не зважати на ці заклики, поки не дістануть відповідного приказу з головної кватири своєї юнії у Вашинґтоні.

СТЕЙТИ Й МІСТА МУСЯТЬ ПОНОСИТИ КОШТИ ДОПОМОГИ.

ВАШИНҐТОН. — Гарі Л. Гопкинс, адміністратор федеральної допомоги, заявив публично, що стейти й міста мусять поносити більшу частину тягару допомоги жертвам депресії. Він дав до зрозуміння, що міські й стейтові уряди будуть примушені додати до своїх дотеперішних видатків ще яких 100 мілонів долярів на пів року.

Гопкинс каже, що він прийшов до такого переконання на основі докладного розсліду маєткового стану стейтів і міст. Він каже, що декотрі стейти й міста зовсім викручуються від цеї допомоги.

ЗНОВ ПОЧИНАЮТЬ ПЕРЕГОВОРИ ЗА РОСІЙСЬКІ ДОВГИ.

ВАШИНҐТОН. — Між представниками американського й російського уряду почалися тут нанова переговори про фінансові й торговельні відносини між Америкою й Росією.

Попередні розмови розбилися були, коли російські представники зажадали від американського уряду, щоби він, заки ще буде мова про претенсії Америки до Росії, признав російському урядови кредит на 100 міліонів долярів. З того, що Росія згоджується на нові переговори, роблять висновок що вона зреклася домагання безпосередньої урядової позички.

ВИГРАЛИ СТРАЙК.

ҐЛОВЕРСВИЛ (Ню Йорк). — Робітники, що виправляють шкіри для виробу рукавичок, закінчили по ціломісячнім страйку з власниками фабрик умову, на основі котрої вони мають діставати на будуче два рази більшу платню, як діставали до страйку.

ЗНОВУ ЗГИНУВ СТРАЙКАР З РУК ПОЛІЦАЯ.

ШІКАҐО. — Поліцай Йосиф Поніцкі стрілив до пікет перед пекарнею Вальдмана на Нортсайді та вбив на місці страйкара Йосифа Пісконовича.

Поліцай каже, що він стрілив до страйкара, як цей не хотів кинути на землю цегли, котрою збирався кидати в шибу пекарні.

ЗІ СЛІДСТВА ЗА ВБИВСТВО ДИТИНИ ЛИНДБЕРҐА.

НЮ ЙОРК. — Поліція внесла формальне обвинувачення проти німецького іміґранта Бруна Ріхарда Гавптмана за вимушення проти летуна Линдберґа, й суд задержав його в арештах до розправи. Тимчасом поліція стейту Ню Джерзі збирає докази на те, що Гавптман брав участь у викраденню дитини Линдберґа та що він посередньо або безпосередньо причинився до смерти дитини. Коли це слідство покінчиться, як цього бажає поліція, то нюджерський суд зажадає від нюйорського екстрадиції (видання) Гавптмана, щоби його судити вперед у Ню Джерзі за тяжкий злочин.

Розсліди поліції переконали її, що жінка Гавптмана не причетна до злочину. Поліція повірила її словам, що вона не знала про жерело, з котрого муж брав гроші, та що вона вірила його словам, що він заробляє гроші біржевою спекуляцією.

Розсліди над минувшиною Гавптмана показують, що Гавптман приїхав був уперше до Америки в 1923 році, але іміґраційний уряд відправив його назад до Німеччини, як Гавптман признався, що він сидів у Німеччині в тюрмі. Гавптман вернувся до Німеччини, але незадовго перекрався до Америки нелегально.

КОМУНІСТАМ ВІДМОВЛЯЮТЬ ГРОМАДЯНСТВА.

Один робітник чужинець, який від довшого часу проживає в Антверпії, вніс до власти прохання надати йому громадянство Бельгії. Суд відмовив цьому проханню тому, що він комуніст. У мотивах суд зазначив, що до придбання громадянства необхідними є теж деякі моральні умовини. Самий ідеї публичного ладу суперечить той факт, що робітник чужинець бере активну участь у протидержавних демонстраціях і одночасно кломочеться за бельгійське громадянство. Невдоволений комуніст відкликався до апеляційного суду, який вирішить, чи комуністам слід надавати громадянство.

ДЛЯ ЗАЛЮБЛЕНИХ — ЗНИЖКА.

Цікавий розпорядок видало міністерство почт і телеграфів Венецуелі. В будучности всі листи, телеграми й почтові пересилки між нареченими й подружами будуть коштувати половину менше як звичайні. Міністерство є тої думки, що любов, це головний двигун листування... Коли залюбленим зменшиться оплату за листи, то частіше будуть писати.

СМЕРТЕЛЬНИЙ СТРІЛ ПОСТЕРУНКОВОГО.

У Спасі, пов. Долина, два постерункові зустріли знаного авантурника Михайла Ковальчука, який, бачучи поліцію, сховався за углом хати і змірився до них з кріса. Коли Ковальчук не послухав постерункових, щоби зложити зброю, один із них стрілив з револьвера, але куля хибила. Тоді Ковальчук, відстрілюючись, почав утікати в поле. Постерункові вжили знову зброї, ранячи Ковальчука в груди. Перенесений до дому родичів, він незабаром помер.

ДВІ СКРИНІ З НАРКОТИКАМИ.

Риській поліції вдалося відкрити виїмково великий склад наркотиків. На дні двох скринь знайшли коло 20 кільограмів кокаїни, морфію й опія. Вартість наркотиків обчисляють на 300 тисяч злотих. Власник скринь — 82-літній старець, що вже, здається, від непамятних часів займався торговлею наркотиків.

СТРАШНА СТРІЧА З МЕДВЕДЕМ.

Іван і Катерина Полянчики з Головецька біля Сколього збирали в лісі гриби і зустрілися з медведем, який кинувся на них. Іван мав сокиру в руках і почав боронитися. Медвідь покусав його по руках, так, що той випустив сокиру з рук. Тоді медвідь обнюхав його жінку, яка тимчасом зімліла, і вирвав їй кусень тіла з уда. Покусаних відставили лісні робітники до Головецького, звідки перевезли їх до Сколього, де перевязав їх лікар, а звідтіля до стрийського шпиталю. Стан їх є грізний.

ФАБРИКА РОЗВОДІВ.

Окружний суд у Ризі одної днини за не цілих дві години дав розвід 137 подружим парам. Таким чином розвід одної подружої пари не тревав навіть одної мінути.

БЕЗВОЖНИКИ НАВЕРТАЮТЬСЯ ДО РЕЛІҐІЇ.

В громаді Княгининок, пов. Луцьк, бувші члени розвязаного недавно „Українського Селянського Обєднання", партії напів комуністичної і явно безбожницької, зголосилися числом кількадесятьох осіб до православного священика в Оженичах, бажаючи вернутись назад до православної церкви. Навернення бувших безбожників, що не визнавали церкви ні релігійних практик, викликало в околиці велике враження.

ЗЛОДІЇ ПОМИЛИЛИСЬ.

У французькій місцевости Льоріє шайка опришків закралася до костела, щоб його ограбити. Зараз при дверях знайшли вони електричний контакт, який перекрутили. Якеж було здивування злодіїв, коли світло не заблиснуло, а нагло почали дзвонити всі дзвінки костела. Вони не знали, що костел має автоматичні дзвони, які дзвонять, коли перекрутити контакт. Люди побудились і злодіям ледви вдалося втекти.

ПУШКИ ВІД КОНСЕРВ — ГРІШМИ.

В Африці, в околиці Місячних гір, нічого не знають про кризу. Один англійський учений, що недавно повернувся із цеї благословенної країни, оповідає, що там панує повний економічний спокій. Не знають там біди, а з грішми нема жадного клопоту. А гроші ці цікаві: пусті пушки від консерв. Надокучила вам криза? Пакуйте кількасот пуделок від консерв чи сардинок та їдьте до Африки.

ДУШОГУБСТВО НАД СИНІМ ДУНАЄМ.

Перед кількома тижнями зникнув таємно віденський горожанин Франц Серза. Небаром скінчила самогубством його пасербиця. У слідстві над її смертю виявилося, що Серзу забив її любок Рем. Тіло забитого виварили його пасербиця, жінка й дочка в баняку, щоб відлучити кости від мяса. Голову, руки, ноги й кости вбитого спалили вони в печі, а решту запакували до наплечника й закопали в лісі. Поліція арештувала вбивника й дві ще його спільнички. Слідство виявило ще одну цікаву подробицю: Рем був любком рівночасно 30 жінок.

ЗАРІЗАНИЙ У МІШКУ.

Ціла Болгарія із зацікавленням жде висліду слідства, яке поліція провадить у справі „тіла в мішку". Так звуть загально трупа мужчини, якого поліція знайшла зашитого в мішку на березі одного підсофійського потока. Лікарі ствердили, що вбивство заподіяне ще перед двома місяцями, але тіло є знаменито законсервоване, бо ввесь час лежало на леді. Ще цікаве те, що вбивник випатрошив з трупа усі нутрощі тому, щоб зменшити процес гниття. Поліція покищо безрадна.

ШІСТЬ СМЕРТНИХ ПРИСУДІВ.

У Вятці скінчився процес проти кільканацятьох службовців харчевого тресту за крадіж харчів. Шістьох службовиків засудили на розстріл.

КАРА СМЕРТИ ЗА ШПИГУНСТВО.

Перед наглим судом у Вильні відбувся процес Михайла Роговського, шпигунство в користь сусідньої держави. Роговського засуджено на кару смерти, а що президент Мосціцький не скористав з права ласки, присуд виконано.

НА ВІДПУСТАХ КРАДУТЬ ДІТЕЙ.

На відпусті у Кальварії коло Перемишля одній селянці з добромильського повіту згубилася між юрбою чотиролітня донечка. Нещаслива матір шукала цілий день донечки, але щойно вечером знайшла свою донечку з поломаними руками і ногами біля прошака. З розпуки мати збожеволіла, а прочани хотіли злінчувати нелюда-прошака, який зробив з дівчини каліку тому, щоби вимантити від прочан гроші. Поліція не допустила до самосуду і прошака арештувала. Кілька годин пізніше від прошаків відобрали малого хлопчину. Обурені прочани перестали давати милостиню усім прошакам.

ЗАБАВА ЗМІЇ З ДІВЧИНОЮ.

Над берегом ріки в північній Індії одна Індійка залишила в хаті дволітню донечку Есодію, а сама пішла на ріку прати білля. Жах огорнув молоду матір, коли вона побачила змію кобру, яка обвинулась довкола її донечки. Несамовитим криком закликала на поміч сусідів, але ніхто з них не мав відваги звільнити дівчину з обіймів змії. А тимчасом Есодія бавилася з коброю, яка ласилася мов кіт. Колиж Індійці підійшли до Есодії та силою хотіли прогнати кобру, змія грізно засичала й Індійці повтікали. Коли вже змії знудилося забава з Есодою, полізла вона мов корчі над рікою. Забобонні Індійці переконані, що дівчиною опікуються боги, коли їй нічого не сталося.

ЗЛОВЖИВАННЯ ДИРЕКТОРА ТЮТЮНОВОГО МОНОПОЛЮ.

У Станиславові арештувала поліція на приказ прокуратора окружного суду директора Кухарука за зловживання. Ще в травні ц. р. люстраційна комісія з Варшави перевела ревізію і викрила крадіж грошей та фальшування касових книг. Службовичка Міцінська призналася перед комісією до крадіжі кільканацять тисяч злотих, але зобовязалася гроші звернути. Директора Кухарука припинили в урядуванні, а касові книги комісія забрала до Варшави. Основна перевірка книг виявила теж зловживання Кухарука і тому його арештували.

ЧЕРВІНКА В КРЕМЯНЕЧЧИНІ.

Пошесть червінки в кремянецькому повіті шириться дальше. Досі стверджено поверх 1,000 занедужань, переважно на передмістях Кремянця і в Почаєві. Досі померло на цю недугу поверх 100 осіб. Адміністраційна і санітарна влада видали розпорядки задля припинення пошести. У школах кремянецького повіту пересунено початок науки на тиждень. Звернено тех увагу на прочан, що вибираються на відпуст до Почаєва.

СПРАВУ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН ТИМЧАСОВО ВІДЛОЖЕНО

ПОЛЬЩА САМА ЗНЯЛА СВОЮ ПРОПОЗИЦІЮ В КОМІСІЇ ЛІҐИ НАЦІЙ.

ЖЕНЕВА (Швайцарія). — В комісії Ліґи Націй обговорювали питання про вироблення нових правил охорони прав національних меншин у ріжних державах. Цю пропозицію зробила польська делеґація, щоби Польща мала можливість зламати своє спеціяльне зобовязання супроти прав меншин, яке вложено на неї версайським договором і до того вона зобовязалася. Способом вироблення загальних правил відклику для національних меншин в ріжних державах до Ліґи Націй у справі нарушення їх прав Польща думала уневажнити своє зобовязання.

В комісії рішучо критикували такий підступ Польщі представники Анґлії, Фінляндії, Італії й інші. Всі вони говорили, що національне питання існує лише в деяких державах, а в Польщі воно є виключним, бо Польща дістала випадково в своє посідання землі з національними меншинами, які мають поза її кордонами свої держави. Тому такі правила охорони прав меншин, які є для Польщі, не можуть бути узагальненими. Бачучи гостру критику свого предложення й маючи певність, що воно не пройде, польська делеґація заявила, що вона знимає з черги дня своє предложення в тим застереженням, що у відповідним часі вона поставить його на порядок денний.

Користаючи з нагоди, представники Угорщини протестували рішучо проти того, що Румунія також не виконує своїх зобовязань супроти національних меншин і переслідує та денаціоналізує їх. Наприклад, діти Угорщан у Румунії не можуть відвідувати своїх шкіл, бо в угорських землях, які відійшли до Румунії, все переводять на румунську мову й поселюють там осадників. Сподіваються, що румунська делеґація дасть свою відповідь на найближчому засіданню комісії Ліґи Націй.

Дехто догадується, що Польща відтягнула своє предложення після того, як у звичайний закулісовий спосіб, який практикується в Лізі Націй, вона одержала задоволяюче запевнення від міродайних чинників. Отже буде закрите від очей світу те властиве рішення, яке виникло внаслідок польської заяви про відмову виконувати зобовязання за версайським договором супроти меншин.

ВЕЛИКІ ЖЕРТВИ ГУРАҐАНУ В ЯПОНІЇ.

ТОКІО (Японія). — Над західньою частиною японських островів пронісся гураґан, який тут називається „тайфун". Гураґан цей зачепив тепер найбільше індустріяльну частину Японії з великим містом Осака. Вітер дув з такою силою, що зруйнував кілька тисяч будинків, знищив навіть водопроводи й т. д.

Жертвою гураґану впало 1,500 осіб убитих та кілька тисяч покалічених людей. Більше як 200,000 людей лишилися без даху над головами й тепер вимагають негайної медичної і харчової допомоги. Числять, що майна зруйновано на 500,000,000 єн. Такі тайфуни в Японії трапляються майже періодично, але дуже рідко вони бувають такої страшної сили, як останній.

НЕ ПОДОБАЄТЬСЯ КОМУНІСТИЧНИЙ „РАЙ".

ВІДЕНЬ (Австрія). — Після розгрому урядом Дольфуса соціялістичного повстання у Відні багато боєвиків соціялістів і комуністів утекли аж до совітської Росії. Тепер дехто з них вертається назад до Австрії, вважаючи ліпшим відсидіти кару в австрійських вязницях, ніж мучитися в совітському „раю".

Цими днями суд засудив на шість років вязниці лідера віденських боєвиків комуністів, Мілера, який вернувся з совітської Росії. На розправі він заявив, що готовий відбути найтяжчу вязницю в Австрії, ніж животіти в жахливих большевицьких умовинах життя.

ЗАСУДИЛИ ЗА „ШПІОНАЖУ".

ЛЬВІВ (Західня Україна). — Місцевий окружний суд засудив на чотири роки вязничної кари Павла Дуденка та на один рік інжиніра Антона Романенка нібито за шпіонажу на користь чужої держави. Розправа була таємна, а тому годі подати більші відомости про неї.

Лишається зазначити лише те, що звичайно судовий терор Польщі проти Українців виявляється також у засудженню „за шпіонажу", коли арештованим не можна причипити чогось іншого.

ІТАЛІЙЦІ ЗАСТРІЛИЛИ ДВОХ СЛОВІНЦІВ.

БІЛГОРОД (Юґославія). — На кордоні між Італією та Юґославією італійська погранична сторожа застрілила двох Словінців, що хотіли через ріку перебратися з Італії до Юґославії. Тепер спеціяльна слідча комісія виявляє, чи не було зі сторони Італійців нарушення прав недоторкальности осіб на юґославській території, бо обидва поранені опинилися на юґославській землі.

"SVOBODA" (LIBERTY)

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holiday at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Friday's issue (with Ukrainian Weekly):		Число з пятниці (з англійською частю):	
One year	$ 2.00	На рік	$ 2.00
Six months	$ 1.25	На пів року	$ 1.25
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

З ПОСТУПОМ СТРАЙКУ

Іменована президентом Рузвелтом Рада для Розсліду Ткальняного Промислу вже предложила певну програму для покінчення ткальняного страйку. Хоч від пропозиції до справжнього закінчення ще дуже далеко, всетаки поява такої пропозиції заставляє людей задуматися над перебігом страйку.

Передовсім страйк виказав подиву гідну солідарність робітників. Вона фабрикантів просто заскочила. Вони ждали, що страйк не захопить більше як 10—15% робітників, і в тім ожиданню грубіянсько відкинули домагання робітників поправити умови праці, підвищити робітничу платню та признати робітничу юнію.

Коли на страйк вийшло більше як 50 процентів робітників, підприємці хопилися за крайні засоби здискредитувати страйк в очах публики. Пішла широка кампанія всіми дорогами пропаґанди. На радіо можна чути безупинні балачки про те, як то маси робітників не хочуть іти на страйк, але їх заставляють до страйку силою й застрашуванням „боєві меншости". Декотрі великі ґазети далися вжити для цеї пропаґанди; приміром „Ню Йорк Таймс" і „Геральд Трибюн" містять низку статей, у котрих пятнується страйк як безправний і революційний рух, а його провідників як злочинців. Ґенерал Джансон, голова адміністрації для відбудови краю, заховується, як бугай на торговиці з горшками, розбурхуючи своїми гострими виступами обурення серед робітників.

Коли все це не помагає, підприємці збираються ломити страйк фізичною силою. Проти пікет висувається наймлених бандитів, котрим дається повновласти приватних детективів та депутатів шерифів. Коли на це робітники відповідають масовими пікетами, фабриканти кличуть на поміч стейтові війська. Де прийде багато людей з рушницями в руках, там леда дрібниця може довести до вистрілу. І до таких вистрілів приходить. У Гоні Пат, Савт Каролайна, вже згинуло 7 пікет та ранено пів сотки. В Новій Анґлії військо розганяло пікети баґнетами й ранило кількох страйкарів, з котрих один уже помер. Де й це не помагає, стейтові урядники репетують за федеральним військом.

Не дивлячися на цей масовий терор, ведений ґазетами, нанятими пропаґандистами й ґенґстерами; не дивлячися на те, що цій кампанії помагають мовчки або активно деякі урядники й Національна Ґвардія, робітники видержують на своїм становищі.

Страйк може легко закінчитися відкиненням усіх робітничих домагань, але сама боротьба за них лишиться в серцях і умах робітників як лекція, якої ніщо не зможе затерти.

Е. Онацький.

КОРПОРАТИВІЗМ.

III.

Синдикалізм і соціялізм.

Катастрофальний стан, у якому на початку XIX. ст. опинилися — в звязку з поширенням машинової промисловости — робітничі маси, привів з одного боку до своєрідного революційного руху тих мас, що почали нищити машини та палити фабрики, а з другого боку до поширення серед тодішньої інтеліґенції свідомости соціяльної кривди, завданої нижчим клясам. Тут особливо треба відмінити так званий чартизтичний рух в Англії, що намагався поширити виборчі права і на пролетарські кляси. В 1839 році англійський парлямент відмовився поставити на порядок денний петицію, підписану більше ніж міліоном осіб. Вибухли льокальні повстання, які здушено. Але чартизтичний рух залишив глибокі сліди, бо від нього датують початок світової клясової боротьби і введення загального страйку як політичного засобу для здобуття прав робітничій клясі.

Одночасно з чартизмом в Англії розвязано робітничий рух у Франції, де також почалося нищення машин, а потім прийшло до формулування соціяльних вимог. В одному маніфесті „Товариства Приятелів Народу" з 1832 року читаємо:

„Ми жадаємо не так політичних відмін, як соціяльної перебудови. Поширення політичних прав, виборча реформа, загальне голосування — це все може бути чудовою річю, але лише як засіб, а не як ціль. Нашою властивою цілю є **рівний поділ обовязків і прав,** встановлення царства цілковитої рівности".

Тут уже виразно чути комуністичну ноту. І дійсно, в 1847 році на конґресі „Ліґи Справедливих" у Лондоні, в присутности Фридрика Енґельса, котрий представляв і Карла Маркса, постановлено переіменувати „Ліґу Справедливих" у „Ліґу Комуністів", і визначити її головною цілю знищення влади буржуазії та встановлення влади пролетаріяту. Того самого року Маркс і Енґельс написали і поширили славнозвісний „Комуністичний Маніфест", що ліг у підставу так званого наукового соціялізму, або марксизму.

Цікаво відмітити, що цей комуністичний маніфест зовсім не приймає на увагу революційної ролі, яку можуть відограти професійні орґанізації, себто, інакше кажучи, не надає ніякої ваги синдикалістичному рухови, що саме тоді починав робити перші кроки. І хоч у своюму комуністичному маніфесті Маркс і Енґельс виразно вказували на заслугу **клясової** боротьби, що мала привести до **політичної** влади пролетаціяту, опертої на **збройну** силу мас, всеж недоцінення революційної ролі професійних орґанізацій привело дуже скоро до поділу цілого робітничого руху на дві великі течії: синдикалістичну — соціяльно-революційну, і соціялістичну — політично-реформістичну.

До синдикалістичної течії треба перш за все зачислити Прудона, першого великого критика демократично-ліберальних принципів французької революції. Його критика демократії має одну ґоловну ціль: примусити робітничі маси думати незалежно від демократичної ідеольоґії, яка, на думку Прудона, є для революційної акції просто погубна. Приналежність до якоїсь суспільної ґрупи не є для Прудона простим фізичним фактом, але фактом великої **моральної** ваги: особистість завдячує тій суспільній ґрупі свій інтелектуальний і моральний розвиток. Французька демократія, вихована на Вольтері, є до релиґії байдужа, або навіть ворожа; Прудон, навпаки, надає релиґії велике значіння й уважає, що кожний випад проти релиґії завжди „матиме характер переслідування". Бо для кожної віруючої людини навіть найлекший жарт над предметом його вірування є зневаженням її найкращих, найінтимніших, і тому їй найдорожчих почувань. Розвязка робітничого питання полягає для нього головно у вихованню характеру і волі, **свідомої своїх потреб:** „Доки ти будеш тільки числом і силою без ідеї, — каже він пролетаріятови — доти ти будеш нічим, доти ти можеш хіба мріяти про владу, і будеш завжди тільки худобиною для вантажу".

Представником демократично-соціялістичного руху був перш за все Лясаль у Німеччині. На його думку, пролетаріят мусить здобувати державну владу **леґальними** засобами через парлямент. У 1875 році німецька соціял-демократія в так званому Ґотському маніфесті стала цілковито на цей шлях парляментарної боротьби.

І саме тут між соціялістичним рухом, що поволі ототожнюється в очах світу з соціял-демократичною **партією,** і синдикалістичним рухом відкривається глибока прірва непримирних **світоглядів.**

В соціял-демократії політичний рух відривається від економічно-синдикального руху і соціял-демократична партія заповняється ріжними елементами, що, ніби приймаючи соціялістичну програму, ані своїми інтересами, ані своїм походженням не мають нічого спільного з робітничими масами. Приклад німецької соціял-демократії не залишився без сліду: на її зразок сформувалася в 1880 р. „Робітнича Партія" у Франції, в 1885 році в Бельгії, в 1888 році в Австрії і в Еспанії, в 1887 році в Італії.

В Німеччині політичний рух цілковито підбив рух синдикалістичний. В Анґлії навпаки: синдикалістичний рух далі розвивався нормально в Трейд Юніях, і політична соціялістична партія довго не мала на нього ніякого впливу, тоді, як у Франції і в Еспанії між соціялістичною партією і синдикалістичними орґанізаціями відбувалася нескривана ворожнеча. Лише в Італії синдикалістичний і соціялістичний рух розвивались паралельно, при деякому взаїмному співробітництві і суперництві у впливах на робітничі маси.

В 1904 році в Буржі, а потім у 1906 році в Аміені представники ріжних соціялістичних орґанізацій виробили нарешті свою інтернаціональну програму і проголосили світови, що їхньою метою є цілковите звільнення робітничих мас, а їхньою головною зброєю є —загальний страйк. В центрі синдикалістичної ідеольоґії стоїть визнання **солідарности інтересів** членів кожної професійної ґрупи, а її рушієм — свідомість необхідности **боротьби,** без котрої — у протилежність марксизмови, який навчав про **фатальну** неминучість падіння капіталізму, — до перемоги над капіталізмом ніколи не дійти.

Революційний синдикалізм, після конґресів у Біржі і в Аміені, почав отверто виступати проти розкладового впливу марксизму, закидав йому обміщанення соціялістичних партій по ріжних парляментах та пересякнення елементами, робітничій масі цілком чужими, а тому непотрібними й шкідливими; закидав йому моральну зіпсутість, продажність, схильність до компромісів, невдатність до рішучого спротиву і т. д. Революційний синдикалізм має свій „міт", має свою етику й свою тактику.

Його „мітом" є загальний страйк.

Його етикою — самопосвята.

Його тактикою — безкомпромісовість.

Щоб осягнути свої цілі, революційний синдикалізм висуває перше завдання: **виховання.** Треба виховати пролетаріят, треба виховати тих рабів, що хотять і мусять зробитися володарями; треба сказати їм, що **в піднесенні й розвитку** здатностей і особистих прикмет полягає ґарантія їх будучности; треба зясувати їм, що нема чого сподіватися від марної філянтропії та пацифістичного гуманітаризму сентиментальної демократії; треба зясувати їм, що всі уступки, які соціял-демократія здобуває від буржуазії, є лише палятивами, що затроюють психіку пролетаріяту і не дають йому можливости подумати про велике завдання, яке лежить перед ним. Перемога пролетаріяту може прийти тільки тоді, коли пролетаріят матиме **силу** її здобути, а забезпечення старости чи винагорода за каліцтво є тільки подачками, що принижують мораль пролетаріяту.

(Кінець буде).

ПОДЯКА.

Я, нижче підписана, складаю щиру подяку головним урядникам У. Н. Союза за скоре виплачення мені посмертного в сумі $1,000 по моїм покійнім чоловіку Григорію Павлюху, котрий належав до бр. св. Николая, 225 відділ У. Н. Союза в Деслодж, Мо., а помер 28. липня ц. р. Бажаю нашій орґанізації якнайкращого успіху. Також дякую місцевим урядникам і всім членам за їх труди і за участь у похороні.

Марія Павлюх, вдова.

З ЮВИЛЕЙНОЇ КАМПАНІЇ У. Н. СОЮЗА.

ҐЛЕСТЕНБУРІ, КОНН.
Ювилейне свято.

Неділя, дня 9. вересня, останеться на довго в памяти наших громадян. В той день обходили ми торжественно 40-літній ювилей У. Н. Союза, нашої найстаршої, найсильнішої й найбільшої народньої української установи в Америці. Свято влаштовано заходами бр. св. Івана Хрестителя, від. 138 У. Н. Союза. Почалося Службою Божою, по якій о. д-р Ґулин відправив панахиду за померших членів братства та взагалі за померших членів У. Н. Союза. Підчас панахиди переведено збірку на допомогу українським інвалідам і політичним вязням. По панахиді о. Ґулин говорив до зібраних про значіння У. Н. Союза для нашої іміґрації та попросив вірних, щоби прийшли на галю на Союзове свято.

На галі жінки членів приготовили для гостей обід. За їх труд належиться їм щира подяка.

По обіді предсідник братства, гром. Лука Сидорак відкрив ювилейне свято, зазначивши, що святкуємо 40-літній ювилей заложення братства як 138 відділу У. Н. Союза.

Про заложення братства розповів відділовий секретар, гром. С. Кунікевич, як один з членів, котрі були на перших зборах братства, скликаних тоді громадянами Лукою Сидораком і Андрієм Рудакевичем. Передав він історію братства, як теж представив цифрою, як братство розвивалося в членах і фінансах. Зазначив далі, які то є великі користи, коли люди орґанізуються, доказуючи це численними допомогами членам як і жертвами на рідний край, виплаченими з дрібних членських вкладок. При кінці закликав секретар тих, що не є в орґанізації, щоби до неї приступали.

Другим бесідником був громадянин Петро Соляр, бувший делеґат на 18 конвенцію У. Н. Союза. Він порівнував У. Н. Союз як асекураційну орґанізацію з іншими того роду иституціями і виказував особливі користи, які мають ті, що є в Союзі. До того треба додати сотки тисяч долярів, виплачених на допомоги потребуючим членам, як теж ті великі суми, які Союз виплатив на допомогу визвольній боротьбі рідного краю.

Останній бесідник, о. д-р Ґулин, вказував на те, що як старе людство так і старим є змагання людей до злуки, до орґанізації. І тому це є природнім і розумним явищем, коли ми підпираємо таку орґанізацію, якою є У. Н. Союз.

Зібраних $10 вислано до Обєднання з призначенням по половині на інвалідів і політичних вязнів. Свято закінчено відспіванням „Ще не вмерла Україна".

Семен Кунікевич,
секр. від. 138 У. Н. С.

Мати: — Як до того дійшло, що він тебе поцілував під моїм дахом? Чи може він грозив тобі чимсь?

— Так! Сказав, що як буду кричати, то мене вже ніколи в життї не поцілує!

— То ти такий скептик, що в ніщо вже не віриш?

— Я не думав того так, — я хотів лише сказати, що вірю лише в це, що можу зрозуміти.

— Ну, то воно на одно виходить.

Новітня медицина.

— Чи ґадаєте, що з деяких ґудзів на голові можна означити характер чоловіка?

— Гадаю, що радше жінки.

Володимир Левицький, У. С. С.

В „СОЮЗНИЦЬКИХ" ТАБОРАХ ДЛЯ ПОЛОНЕНИХ ТА ІНТЕРНОВАНИХ

(5)

28. XII. Бараки відвідав польський ґенерал. Скільки їх досі було! Всі обіцяють багато, мовляв, положення покращає, тай на тому кінчиться. Польська чванкуватість. Замісць поправити їжу, санітарні відносини, одіння, тощо, то вони перейдуться по бараках, запитають, чому не всі старшини й стрільці обстрижені й подібні дрібниці — й на тому на довгий час кінчиться їхня обіцяна поміч й покращання життевих умовин у таборі. Тимчасом у штабі ґрупи вичерпуються грошеві запаси й буде немала біда, бо обіцяних грошей досі Поляки не дали. В буфеті прийшло вечером до поганих інцидентів. При формуванні нашої армії весною ц. р. вступило на нашу службу багато бувших денікінських офіцирів. Переважно були це „хитрі малороси", які пробували хліба вже не з одної печі. Наше командування приняло їх, бо був брак старшин. Зрештою годі закрити правду, що тоді радше приймали бувших денікінців, як деяких Галичан, що видавалися „небезпечними". Це явище дасться пояснити тим, що в штаби позалізали також бувші денікінці й вони вели дальше своє діло, хоч під нашим імям. Ці самі типи приймили багато подібних їм типів на відповідальні посади. Їм то завдячує галицьке населення нечувані реквізиції та всякі зловживання при нашому відвороті за Дністер минулого літа. Ці типи й тепер починають тут бешкетувати. Цього вечора прийшло між ними до „ґенерального мордобитія" та кидання буфетових посудин. Один з них, пор. Єреміев, кацап, назвав українське старшинство страшно обидливими словами. Розуміється, що дістав за це „намацальну" нагороду від наших, а від команди ґрупи 5 днів арешту.

29. XII. Маю надмір праці в канцелярії. Треба працювати до пізна в ночі, бо маю тільки одну слабу канцелярійну силу під своєю рукою. До того всього харчі ніяк не вистарчають до відповідного підкріплення сил при такій праці. Обіцяють, що від 1. січня побільшать нам пайки. Та це мабуть тільки — на вербі грушки. До табору приїхала частина старшин і козаків нашої дивізії, що загубилися були від нас та перебували в Пикуличах. Завтра має приїхати ще один транспорт. В таборі утворився драматичний гурток, що незабаром дасть свої перші вистави. Також зложено ориґінальну духову орхестру. Ориґінальна вона тим, що більшість інструментів — зроблено з паперу та дощицок, на яких „грають" наші хлопці — справжні мистці — своїми мовно-звучними орґанами. Ніхто би не вгадав, що це природня орхестра. Команда ґрупи старається всіми способами дати якенебудь заняття таборівцям, бо старий жовнір просто гине з нудьги й безробіття. Вирвати рибу із води — це те саме, що загнати жовніра-бойовика й повстанця у безділля таборів. Наслідки цього життя вже видні тут і там. Таборовий шпиталь заповнюється хорими. Ще вчора здорові на лоні природи бойовики — нині западають на грудні недуги. Туга степовика за рідною країною пособляє й помагає таборовим незавидним відносинам почати своє смертне жниво. Були вже часті випадки смерти серед наших.

30. XII. Життя пливе далі одноманітно: доволі праці, а мало їжі. Деякі з наших старшин дістали через „Довудзтво Окренґу Ґенеральнеґо Лудзь" відпустку домів або до знакомих. Мусять однак повернутись до таборів, бо Поляки не хочуть ще звільняти з таборів, також не бажають собі мати старшин по українських селах.

31. XII. Кінчиться ще один рік і відходить у безповоротня. Змагання наші за волю народу закінчилися „союзницькими" таборами, в яких що дня нидіють борці розшматованої наїзниками України... Скільки років молодости проминуло! Наче сон, захват чару були ще вчорашні пречудні дні нашої волі, самостійности. Які були ми щасливі, ми молоді юнаки-хлопці, ще вчора, коли гордо з крісом у руках значили ми криваві шляхи до державного життя рідного народу. Ми забули за себе, за свою чарівну молодість, що ставила й інші вимоги до нас. Одна одинока думка гнала нас вперед — все для України! Для неї все інше, особисте ми жертвували! А нині в таборовій канцелярії ґрупи українських роззброєних героїв. Страшна туга, розпука розриває твоє стрілецьке серце. Ми програли, ми за дротами... Нашими овочами геройських змагань вдавився „союзник". Та колиб вдавився, ми благословили би цю годину... А то ні, — він поживився. В слід за цим вкрадається самолюбна думка — скільки років університетських студій ти втратив! Не жаль булоб ще їх вдвоє стільки стратити, коли би бодай ми були армією на своїй рідній землі. Ми тужимо тепер бодай за малим куском власної країни, з якоїб зачати нові юні, орлині злети, криваві бої за Україну...

1. I. 1921 р. Сьогодня дає наш аматорський гурток „Бурлаку", а завтра волинська дивізія „Мартина Борулю". Грають доволі добре, бо це вроджені артисти.

5. I. Дістав я лист з дому. Радісне зі сумним зливається. Одні вінчаються, хочуть жити новим родинним життям, яке нам не судиться, а другі відходять у вічність. Многонадійний талант, рідний брат покинув рідню.

6. I. Свят-вечір обходимо спільно у церкві табору. Імо спільну вечерю за старшинськими столами. Всього скупо, але згадка на минуле додає надії, що ми тут часово, що вернуться знову прекрасні вчорашні дні волі й боротьби. Сам цвіт народу, його вибранці засіли за свят-вечірній стіл. Галичани зачинають співати колядки, яких не знають на Придніпрянщині. А вони такі старинні, первісні!

7. I. Різдво Христове. По Службі Божій дефіляда цілої ґрупи перед ген. Удовиченком. До маршу грає польська музика з команди міста. Опісля добрий обід та напитки. Нині табор забув усе горе і лихо! Коли сам не пеш алькоголів та глядиш з боку — нагадується неодна сторінка з нашої історії.

8. I. Свята минули на чужині, але серед так спорідненого спільними ідеалами окруження. В рідних сторонах також чужинець панує, значить жорстоко сліди свого володіння. „Та прийде час, і ти огнистим видом"... (Ів. Франко).

12. I. Одноманітно пливе далі таборове животіння. На дворі падуть теплі дощі. Природа показує пізну теплу осінь. Кацапа пор. **Єрміева** викинено нині приказом команди ґрупи з табору і зі складу нашої 3-тої дивізії за його бешкетування. Відставлено його до таборів московських відділів ген. Перемикіна. Також малороса, пор. **Ляшенка,** позбавлено старшинського ступня і як козака приділено на пробу до 19. куріня. Ці кари стоять у звязку з останніми скандальними подвигами цих обох бувших денікінців, як бешкети та крадежі.

(Дальше буде).

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

УКРАЇНЦІ В АЙОВІ.

В стейті IOWA (Айова) Українців поселених нема. Під теперішню пору є там лише кілька студентів і студенток у дубюкськім університеті, де імя „Україна" започатковане ще в 1917 р. Тоді то студіював там теперішній д-р Василь Галич з іще кількома українськими товаришами. Добродій Галич нарадив і мені піти до Дубюк у 1932 р.

В Дубюк я завважав, що Американці дуже цікавляться нашими справами. Я почав писати „промови", вивчувався їх напамять, і головив їх, де міг: у церквах, у клюбах і т. д. В протягу першого року моїх студій мені припало говорити яких 20 разів про наш край.

Почавши від 1933 р., число Українців в Дубюк зросло й праця пішла далеко краще.

Покищо подаю по змозі якнайточніший звіт нашої діяльности. Зазначую наперед, що я не мав наміру подавати цього до загального відома, але роблю це на домагання редакції. При тім описі послугуюся своїм дневником. А коли дочитаєтеся, що моє імя буде зачасто вживане в цьому звіті, то хіба тому, що я був більше знаний у Дубюк, ніж мої товариші, які прибули там пізніше.

Не подаю теж точно усіх промов п. М. Лехицької, з тої причини, що я не міг довідатись про них. Знаю лише, що вона щиро й вірно працювала, за що їй належиться признання.

Звіт цей подаю ще й для заохоти інших студентів і студенток на доказ, як можна працювати для добра України.

Мені буде дуже мило почути подібні звіти від інших українських студентських груп.

А тепер до справи.

Дня 3. жовтня 1933 р. мені прийшлось виголосити промову в „DUBUQUE CHAMBER OF COMMERCE". Тема промови була „UKRAINE — THE SOREST SPOT IN EUROPE". Ця моя бесіда була друкована в „Свободі" з дня 15. жовтня 1933 р.

Дня 12. листопада вислано протестаційний лист, адресований на руки президента Рузвелта, проти визнання Совітів. Дня 6. грудня 1933 DEPARTMENT OF STATE дав відповідь на наш лист.

Дня 16. грудня 1933 р. влаштовано т. зв. „ALL-CHRISTMAS-PARTY" в університеті. Справляли її студенти при співучасти своїх професорів. Запрошено Українців, щоби показати „щось українського". Після численних проб ми співали „Во Вифлеємі". Співали панни Ольга Кирстюк, Марійка Лехицька, Василь Іванило і я. Потім троє останніх грали на мандолінах такі коляди: 1) На небі зірка, 2) Нова радість стала і 3) Неба і земля. Все те випало не зле, хоч з деяким поденервуванням. Проте публика щиро нас оплескувала, а репортер з „TELEGRAPH-HERALD" помістив про нас похвальну новинку.

Дня 28. грудня 1933 р. у SEVERANCE HALL відбулась N. R. A. PARTY. З огляду на те, що наші Українки виїхали на святочні ферії, на забаві виступали В. Іванило й я. Він співав „Реве та стогне", „Через балку летить галка", „На небі зірка" — при моїм акомпаніяменті на мандоліні. Потім знов я грав „Бог предвічний" та „Во Вифлеємі". Присутні студенти й професори щиро дякували за нашу програму.

31. грудня 1933. я мав маленьку промову в GRANDVIEW CHURCH „Про Різдво на Вкраїні". Ця промова була виголошена для американської молоді.

Говорив ще там Бен Пуенте, Мексиканець. Цей знов заплутався на... мексиканських дітях, бо почав пояснювати, чому Мексиканці мають так багато дітей. Тому мені більше гратулювали та просили дати ще такий відчит.

Дня 13. січня 1934. нам удалося заманіфестувати українське імя. Ото того дня відбуто т. зв. „WORLD TOUR" по всіх країнах світа. Брали в цій імпрезі участь усі нації, які були зарепрезентовані в місцевому університеті. Вибрано міжнародній комітет, котрого головою була Українка, п. Кирстюк з Міннеаполіс.

Кожна нація мала до розпорядимости осібний будинок. Українці мали чи не найкращий, бо MUSIC DEPARTMENT, що містився в PETERS COMMONS.

Велику салю прикращено, прибрано. Синьо-жовті прапори повівали. На стінах висіли ріжноманітні вишивані дивани, обруси, а на них образи, власність М. Лехицької і мої. Столи також були позастелювані нашими вишивками, спровадженими з Міннеаполіс і Сейнт Пол, Мінн., панею Зунер, жінкою заступника президента дубюкського університету. Було чимало книжок, мап, ілюстрацій і т. д. Словом, наша „Україна" не уступала нашому павільонови в Шікаго — бодай так нам здавалося. Великий тризуб і напис на синьо-жовтім папері „WELCOME TO UKRAINE" висів при вході.

Праці було при тім багато, тож помагали нам Американки, а тов. Лехицька варила голубці для гостей.

Надійшов вечір. Лехицька і Кирстюк у чаруючих народніх строях. Я в „цивілю", бо ще під той час не мав вишиваної сорочки. Перша співала й танцювала, друга відбирала при вході білети та доносила голубці, а я оголошував програму і давав коротку промову про наш край. Помагав собі великою мапою Европи й України.

Програма була така:

По оглядинах українських річей публика заняла місця. Я проголошував програму, в яку входили спів Лехицької, дві пісні „Як почуєш в ночі" й „Стрічечка до стрічечки", й танки. На пяні грала Американка, пані Томас. Я промовляв між співом і танками. Привитавши гостей в „LITTLE UKRAINE", я переходив до „GREATER UKRAINE" і старався вкоротці інформувати зібраних про наш край. Про історію говорив мало; більше пояснював наш теперішній стан. Після промови присутні могли завдавати питання, на що їм відповідалося. Потім подавано голубці й Американці їли „CABBAGE" тай вічно запитували, що воно таке є.

Програма повторялася тричі, бо саля не могла помістити нараз усіх гостей, що приходили з „Індії", а верталися до „Аляски".

Другого дня була гарна статейка в місцевім „TELEGRAPH-HERALD" і „TIMES JOURNAL" про нашу виставу. Між іншим писалося про Українців таке:

„The Ukrainians had an elaborate exhibit, with dancing and singing furnished by Miss Lechicka, and a talk by Mr/ Luciw. Miss Kirstiuk represented the true Ukrainian atmosphere and hospitality by serving a native dish called 'holubci', which delighted many."

Годиться згадати, що „геройкою вечора була Лехицька, якій підчас танцю влізла була в ногу велика шпанегля, а яка зі шпанеглею в нозі танцювала до кінця. Також її спів був чаруючий.

Дня 2. лютого 1934. Лехицька і я давали програму в SUMMET CHURCH. Тема моеї 25-хвилинної бесіди була „UKRAINE AND UKRAINIANS". Лехицька співала й танцювала в українськім строю.

Дня 4. лютого 1934. Лехицька сама говорила в GRANDVIEW церкві, в клюбі молоді.

Дня 11. лютого 1934 наша чвірка мала знову виступ у CONGREGATIONAL CHURCH, де я був предсідником, Кирстюк промовляла, а Лехицька й Іванило співали.

Дня 18. лютого 1934 я промовляв у презбитеріянській семинарії про церковні відносини на Україні.

Дня 17. лютого 1934 р. у ST. LUKE'S церкві був „День молитви за цілий світ". Ольга Кирстюк виголошувала молитви українською мовою.

19. лютого 1934. Лехицька і я мали програму в AMERICAN LEGION CLUB. Там пізнали ми одну Литовку, яка дуже інтересувалась нашими справами. Крім нас говорив ще Кореєць Цянґ Цьонґ Кім і Болгарин Сеґменський.

21. лютого 1934 р. в університеті гостював визначний проповідник з Дулют, Мінн., д-р О. М. К. Дзьонж. На приватній авдієнції він дуже зацікавився українськими питаннями, а особливо страшним голодом на Україні під большевиками. Він забрав з собою мапку України й матеріяли про голод.

5. березня 1934. Савло Д. Розен, російський Жид, мав виклад про совітську Росію в місцевій SENIOR HIGH SCHOOL. Не згадав ні за Українців ні за голод, хоч згадував про все інше. На мій запит, чому він не згадав про „найбільший голод на Україні" та про українську націю, відповів, що забув. Професор університету, д-р Франц Крахер, і його жінка таксамо домагалися вияснення справи голоду на Україні. Розен думав, що певно в Айові нема нікого, що забажає висвітлення української проблеми в Росії. Але помилився.

9. березня 1934. я промовляв про голод на Україні, а Лехицька співала й танцювала в просторім домі пані Райс, де відбувалися збори американського товариства.

10. квітня 1934. я подарував українські писанки, одержані з Міннеаполіс, Мінн., від пані М. Процай, своїм професорам з вдячности за їхню прихильність до українських студентів і взагалі до української справи.

13. травня 1934 я говорив про Україну в GRANDVIEW SUNDAY CHURCH в т. зв. SUNDAY SCHOOL, де вчать маленьких дітей.

24. травня 1934. знову припала мені честь говорити про наш край в американськім клюбі. На домагання присутніх Американців читав я по українськи Шевченків „Кавказ".

5. червня 1934 р. відбувся ALUMNI ORATORICAL CONTEST, де між американськими студентами брали участь і Українці. Були там Лехицька, Іванило й я. Цим разом не повелося було нікому з нас виграти ніякої грошевої нагороди, зате виграли загальне признання.

28. червня 1934. підчас мого побуту в Міннеаполіс прийшлося двічі говорити про наш край. Раз підчас викладів в унуверситеті в клясі, коли професор Р. Гартгорн позволив мені дати виклад на тему „Східня Европа й Україна". Я старався виказати ріжницю між Україною й Росією та Польщею.

Дня 6. липня 1934. я промовляв у „Нюман Клоб" на тему „Україна і її сусіди".

Ф. Луців, Дубюк, Айова.

Добрий доказ.

— Що? ви кажете, що з мене поганий годинникар? Вірте мені, що хто раз у мене направив годинник, той все вертається...

Д-р Г. Ґ. Скегар,
Шікаґо, Ілл.

ВЧЕНІ ЖЕРТВУЮТЬ СВОЄ ЖИТТЯ, ЩОБИ СПАСТИ НАШЕ

Пересічний чоловік навіть не здає собі справи, скільки ріжних людей пожертвували своє життя на медичні експерименти, щоб лікарі знали, як лікувати. Для тих, що не обзнакомлені з цею цариною, властне пишу цю статтю.

На світі було багато таких людей, які піддавалися ріжним експериментам: як укушенню їдовитих гадюк, мухам, павукам, комарам; або брали ріжні дози трійла, або встрикували собі ріжні сировиці на відпорність одного або другого бациля. Щоби те все перечислити, треба би написати велику книгу. В цій статті я подам лише самі верхи таких експериментів.

Д-р С. Е. Келс з Ню Орлієнс.

В 1895 р. німецький учений Рентґен винайшов незнані проміні X, при помочі яких можна фотоґрафувати кости. Д-р Келс, почувши про це, зараз справив собі апарат і перший зачав фотоґрафувати зуби та їх осадні кости. В 1896 р. д-р Келс дав першу прилюдну демонстрацію на зїзді лікарів в Ешвил, Н. К.

Підчас цеї демонстрації ніхто з присутніх не думав, яку величезну користь принесуть спостереження д-ра Келса людству цілого світа, але й ніхто не думав, якою ціною він купив ці спостереження. Тому, що д-р Келс мав перший апарат, його дроти не були добре ізольовані, він при демонстрації попік собі великий палець на лівій руці. Болю під той час він не чув ніякого, аж по якімось часі кинулась маленька рана на пальці, яку нічим не можна було загоїти.

Д-р Келс вдався на клініку до Джанс Гапкінс університету і там порадили йому дати собі відтяти цілу руку, коли хоче жити. На це він не згодився, а лише згодився дати собі відтяти перший склад пальця, поки сягала рана.

Вже виглядало, що рука загоїлась по першій операції, аж тут попри втяте місце кинулася друга маленька рана та почала поширюватися. Д-р Келс піддався другій операції... і так дальше втинали йому руку по цалеви враз з тим, як вічно появлялася рана на свіжім місці, аж поки не перевели 35 операцій і при тім відтяли цілу руку.

Власне це підкопало його здоровля та відібрало йому охоту до життя, і вже знеможений та без надії, в 72 році життя рішається він на останній крок. У вівторок, 8 травня 1928 р., рознеслася по світі чутка, що д-р Келс застрілився у своїм офісі.

Д-р Фавлер з Единбурґа.

Недавно тому зістав майже цілий світ науковий потрясений вісткою про смерть д-ра Фавлера. Він також переводив експерименти через екс-рейс над внутрішніми заразами та зломаними кістьми. Екс-рейс заразили йому один палець правої руки якоюсь таємною недугою. Коли цей палець відтято, тоді другий заразився. Поволі відтято йому цілу руку, одначе недуга дісталася до середини і д-р Фавлер переплатив це життям.

Д-р Ф. Сатерлі з Ню Йорку.

Д-р Сатерлі теж експериментував промінями X, попік собі пальці і треба було перевести 23 операції, щоби вратувати його життя. Д-р Малвані з Джерзи Сити стратив цілу руку аж 15 літ по тім, як попік собі пальці промінням X. Д-р Віліямс з Лондону помер аж по сороковій операції. Д-р Дітен з Балтімор стратив цілу руку, а технік Блекер із лондонського шпиталю стратив обі руки аж по плечі.

Подібних випадків з промінями X було багато, але було це на самих початках, бо тодішні лікарі не знали, як себе і пацієнтів забезпечити. Тепер таких випадків уже нема, бо нещасливі випадки навчили техніків добре ізолювати всі дроти.

Адмірал Пліній.

Близько дві тисячі літ тому вибух вулькан Везувій і зі страшною силою знищив місто Помпеї (читай книжку „Останні дні Помпеїв"). Під ту хвилю недалеко катастрофи знаходився римський адмірал Пліній зі своїми военними кораблями. Замісць втікати від вулькану на воду, він дав приказ плисти до берегів, щоби подати поміч утікаючим від ляви. Гаряча лява захопила його з кораблями та спалила до тла.

Д-р Яґгар (Jaggar).

Недавно тому американський уряд вислав д-ра Яґгара до Ґавайських островів простудіювати там вулькани. Він зі своїми помічниками спустився шнурами в один кратер, щоби зміряти температуру ляви та провірити ґази. Всі були убрані в асбестову одежу, крім шкіряних черевиків. Коли ці вчені вже спустилися так низько, що їх черевики почали горіти тоді вони дали сиґнал, щоби їх витяґати на верх. Ціла ця експедиція замешкала недалеко вулькану, а як вулькан стае чинним та починає викидати ляву, всі вони не втікають від вулькану, але біжать студіювати його.

Д-р В. Біб (Beebe)

Та здається найбільше романтична фіґура в науковому світі, що жертвує своїм життям кождого дня для поступу науки, є д-р Біб з Нюйорського Зоольоґічного Товариства. Він перший має осяг, що спустився водним дзвоном на пів милі глибоко в море, щоби студіювати морське життя та ростинність. І не раз він це робив, бо займається подібними дослідами вже поверх 15 років. Він добре здає собі справу з того, що то його жде якби так його кварцове віконце трісло під сильним тисненням води. Але про це він і не думає, коли йде на дно моря, щоби приглянутися, як октопус з мареною бються на життя і смерть.

Д-р Волтер Рід (Read).

До найбільших експериментів, які зроблено в цілій історії людства, належить експеримент в каналі Панама в 1901 р., коли то Америка будувала цей канал, щоби злучити два океани та скоротити дорогу для кораблів на тисячі миль. Робітники, що тут працювали, вмирали як мухи, але ніхто не знав, від чого. Аж один лікар, назвищем Лазір, впав на думку, що люди заражуються від укушення комарів. Він почав експериментувати з комарами, але зараз помер. Тоді д-р Рід узяв на себе обовязок доказати, що дійсними розсадниками жовтої пропасниці є комарі. Він перевів цей експеримент в той спосіб, що покликав охотників вмерти за людський рід. З американської армії зголосилися 21 вояків до цього експерименту. Всіх їх заразливі комарі покусали та заразили їх кров. Як симптоми зарази показалися по 4 днях, д-р Рід почав лікувати їх сировицею своеї власної препарації. Сім осіб померли, а чотирнацять виздоровіли, і цих чотирнацять пізніше дістали з Вашинґтону конґресову медалю й пенсію на ціле життя.

Д-р Франсис з Вашинґтону.

Департамент здоровля в Америці мусів розслідити, чому різники заражуються. До цього був призначений д-р Франсис, котрий попав на слід зарази „тулєримії", яка знаходиться в заяцях. Експериментуючи з бацилем тулєримії, д-р Франсис заразився, але вспів вилікуватись. Пізніше почав він експериментувати з заразою „мальта" (undulant fever) і знов заразився, але знову вийшов щасливо і не вмер. Одначе доказав він медичному світови, що мальта, хоч є заразою худоби, може перенестися на чоловіка та мучити його цілими роками, бо тоді, коли вже пацієнт вірить, що він вилікувався, зараза повертається наново, з року на рік, аж поки не припиниться.

Зараза папуг?

Недавно відкрив департамент здоровля в Америці зовсім нову заразу, звану „сайтакосис" (psittacosis), яку приносили до Америки імпортовані папуги. На якийсь час було заборонено ввозити папуги з полудневих країв. Одинацять робітників в лябораторіях заразилися цею заразою, а що незнали, як боротися з цим бацилем, держава мусіла заперти лябораторію, а експерименти перенесли десь далі.

Д-р Лік (Leake).

В 1932-33 році появилася сплячка (sleeping sickness) у Сейнт Луіс. Державний департамент вислав найкращі лікарські сили, щоби прослідити причину сплячки. Д-р Лік перебрав провід над цим експериментом. Із вязниці взято 10 молодих кримінальників (очевидно за їх згодою) та позволено зараженим комарам покусати їх. Комарі покусали їх, але нікого не заразили. Держава за це увільнила молодців з подякою.

Д-р Вейкмен (Wakeman).

Д-р Вейкмен з університету Єйл вибрався на експедицію до Африки прослідити жовту пропасницю (yellow fever). Повертаючись домів, він помер на пароході від бациля, яким заразився в лябораторії в Африці.

„Чорна вдова".

Є на світі павук, що називається „чорна вдова". Цей павук є дуже їдовитий, а щоби переконатися, яка сильна його їдь, д-р Берґ з університету Аркензо, д-р Колмен з університету Вашинґтон, і д-р Блейр з університету Алабама далися вкусити цьому павукови. Ці три вчені не померли, але дуже натерпілися від болів.

Д-р Вотерсон із Шотляндії.

Не менше дивачний експеримент перевів д-р Вотерсон із університету св. Андрея (St. Andrews) у Шотляндії. Зі своїми товаришами він шість місяців колов всі свої частини тіла аж до кости і до серця, щоби знайти, де властиво є найбільший біль. Пізніше оголосив вислід, що біль відчувається лише в шкірі й обгортці жил і артерій. Серце, живіт і внутрішні органи не відчувають болю.

Будапештенський університет.

Медичний факультет в університеті в Будапешті перевів на студентах експиремент, що стається з чоловіком, як його вішають. Зроблено відповідний прилад, на якім підвішувано студентів, а коли вже котрийсь душився, тоді його звільняли.

Професори Мос і Лирд,

В університеіт Джорджа Вашинґтона у Вашинґтоні перевели обидва згадані професори експеримент на собі і на студентах, щоби знати, що станеться з людиною, як вона не спить 60 годин. Занотовано докладно, який вплив має неспання на память, нерви, характер і диспозицію людини. Ці експерименти дальше продовжаються.

Університет Колґейта.

Тут ще тепер переводять експерименти на студентах в цей спосіб, що студент поликає кавчуковий мячик, а потім цей мячик надувають і він тріскає в середині. Занотовують, яке враження це робить на нерви чоловіка.

Всі люди, що жертвують своє здоровля і життя на експерименти, не хочуть за це ніякої заплати. Це є дійсні добродії людства.

ВДВОЄ ДАЄ, ХТО ДАЄ НЕГАЙНО

Минає вже два роки, як у Празі розпочато акцію Українського Дому. Цей Дім має послужити приміщенням для Музею Визвольної Боротьби України. За цих два роки, що провадиться акцію, одержано понад 1,000 пожертв, які разом склали біля 100 тисяч кч. Це фактичну сума невелика — лише пятина того, що потрібно для здійснення задуманого проєкту. І під цим оглядом успіху акції не можна вважати дуже блискучим.

Чим пояснюється така повільність з боку громадянства? Чому за два довгі роки на Музейні заклики відгукнулося лише неповних пару тисяч осіб? Що значить байдужість інших?

Може непоінформованість є причиною цього? Ні, напевно ні! Бо поза совітською Україною нема мабуть на цілому світі ні одного грамотного Українця, що не читав би про акцію Українського Дому в Празі. Про це знають однаково усі в Европі, Америці й Азії. Знають партійні й безпартійні, католики й православні, зорганізовані й незорганізовані, старші й молодші, чоловіки й жінки — знають усі, бо про це широко розписується наша громадська преса й публікують спеціяльні видання.

А може справді мають правду ті, що твердять, ніби Українці сьогодня не здатні на велику жертвенність, на організацію власного будівництва? Може справді наше громадянство замало патріотичне й ще не доросло до здійснення такого роду завдань? Алеж ні! Наше громадянство давно вже показало на ділі, засвідчило чином, що вміє жертвувати для добра нації не лише майно, але й життя. Наше громадянство за неприятливих умов побудувало в Краю й Америці могутні господарські організації, кооперативні й професійні, з міліоновим капіталом. Цим доказало й свої здібности організаційні.

Може такі висліди завинила господарська кріза останніх літ, загальне зубожіння наших людей і т. п.? Це справді важна причина, що децо може пояснити, але не головна... Головна в самій натурі українській — ота повільність, для якої все є чужим правило: „Не відкладай на завтра того, що можеш зробити сьогодня".

Українці знають про акцію Українського Дому, слідкують за нею, цілком поділяють наміри організаторів, радіють з її успіхів, готові її підтримувати. Але кожен Іван і Степан Українець, як і кожна українська організація вважає, що ще не настав його час, щоб дати свою цеглину на будову, що ще буде коли це зробити. Попробуйте сьогодня (після двох років праці!) припинити акцію, проголосити, що Українці не підтримали свого Музею Визвольної Боротьби, що вони холодно поставилися до національної збірки на будівлю власного музейного дому в Празі. Яке тоді огірчення почується враз з усіх боків, скільки протестів посиплеться і від окремих осіб, і від кооператив, спілок, банків і т. д. й т. п. — від сотень і тисяч отих організацій і одиниць, які за два роки не спромоглися післати пожертви на справу, що її вважають своєю національною справою.

Дивно це, але іншого пояснення тут годі шукати. Всі вважають Музей Визвольної Боротьби України за національну святиню, всі бажають забезпечити його розвиток, всі охочі дати для цього свою пожертву — і за два довгі роки цей свій добровільний обовязок виконали лише одиниці, а решта спокійно споглядає на це, чогось очікуючи.

Чого й доки? Ясеж для всіх, що Музей тратить від цього проволікання, як тратить і наша національна репутація. На Український Дім потрібно 500,000 кч. Коли так і далі будуть складати пожертви — потрібну суму зберуть аж за 10 років. А до того часу треба, якось прищулившись і зморщившись, бідувати в нанятій кватирці, передержуючи Музейне майно в автомобільних гаражах, у поросі й нечистоті. А через 10 років можливо, що обставини зміняться до такої міри, що й сама збірка на Український Дім стане безпредметовою, а її висліди мало потрібною річю... Хто знає?...

Чогож гаєтесь, відкладаєте?! Признаєтеж усі своїм національним обовязком дати свою цеглину на це святе діло. Чогож зволікаєте? Дайте її сьогодня, негайно! Не змушуйте Управу Музею роками тримати простягнену до Вас руку, аж вона скостеніє. Дайте свою пожертву сьогодня! І сьогодняж таки зверніться до своєї організації, де Ви є членом, і в неї запитайте, чи післала вона вже свою пожертву на Український Дім у Празі? Якщо ні, хай це зробить негайно. Запитайте також своїх близьких і знайомих, чи виконали вони вже свій національний обовязок супроти Музею? Скажіть, щоб не ждали, аж поки хтось побудує все, а щоб „допомогли мурувати з фундаменту.

І якщо Ви все це зробите — а це зробити так легко! — збірка на Український Дім у Празі за пару місяців буде закінчена, а на початку наступного року Український Дім у Празі повстане, як велика писанка для Музею Визвольної Боротьби України. І Музей свято свого першого десятиліття відсвяткує у власному Музейному Домі. Так, здійснення цього залежить цілком від тебе, український громадянине!...

Ласкаві пожертви надсилати на адресу директора Музею, проф. Д. Антоновича:

Prof. D. Antonovyc,
Praha-Nusle, 245, Czechoslovakia.

В Америці можна посилати через Обєднання Українських Організацій в Америці:

„Obyednanye,"
P. O. Box 122, Hudson Terminal,
New York, N. Y.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

ДАЛЬШИЙ ЗВІТ ЗБІРОК

Комітету Негайної Допомоги Голодуючій Україні:

Від Обєднання $100; Жіноча Громада в Ню Йорку і товариство Просвіта в Плейнфілд $50; Розалія Вецал з Вунсакет, Р. Ай., $22.35; Союз Українських інжинірів в Америці $15; Гелен Швед, Вунсакет, Л. А., $8.70; Анна Бойко, Филаделфія, Па., $7.50; Анна Кмець, Йонкерс, Н. Й., $7.50; о. Сидоряк, Бофало, Н. Й., $7.50; Текля Гаврилів, Вудбридж, Н. Дж., $7.50; Анна Сіва, Алентавн, Па. $5.30; Анна Липа, Бейон, Н. Дж., $5; Григорій Дольний $5; Анна Берків, Ню Йорк, $2.50; Стефанія Абрагамовська, Ню Йорк, $2.50; Френсис Зиблікевичева, Бруклин, Н. Й., $50; Анна Онищук, Ірвінгтон, Н. Дж., $1.39; В. Ткач $1.

Збірка о. Ганяка в Сейнт Луїс, Мо.: в укр. греко-кат. церкві $15; Я. Нищий $1; Іван Якимів 50 ц.; о. Йосиф Ганяк $1.

Союз Українок, ч. 23 в Дітройт, Міш., $13.50.

НА ДОПОМОГУ ЛЕМКІВЩИНІ.

Дорогі Земляки!

Західньо - українські землі навістило нове лихо. Зливні доші і повінь знищили великі простори, а зокрема цілу Лемківщину. Незрегульовані гірські ріки виступили тут з берегів, заливаючи цілі села, поля й луги. Понищено села, пропали всі засіви, а в неодному місці розшалілі води забрали навіть землю, і на великих просторах Лемківщини, там, де була перед повінню управна ріля, — осталося лише каміння й намул. Нема зовсім харчів для людей, нема паші для худоби, нема насіння на засіви.

До того тепер, як наслідок повені, почали ширитися ріжні пошести.

В тяжкім цім нещастю лемківських братів треба прийти їм з негайною допомогою, щоби зменшити розміри нещастя і його наслідки.

На західньо-українських землях ведуться вже збірки жертв на допомогу Лемківщині. Тепер звертаємося також і до наших дорогих братів у Злучених Державах Америки і в Канаді та до цілої української еміграції, як в Европі так і поза Европою, з горячим закликом організувати всюди збірки на допомогу загроженій Лемківщині.

Цілий український нарід мусить прийти Лемківщині з допомогою саме тепер, коли там ведеться політику, якої очевидною метою є відокремити Лемків від українського народу.

Накладає це на нас подвійний обовязок саме тепер прийти Лемківщині з негайною допомогою. Хоч би й мала, але загальна наша жертвенність та скора й щира допомога буде доказом нашого дійсного привязання до Лемківщини і нашої національної свідомости та почуття національної єдности.

Закликаємо тому всіх Українців складати жертви на допомогу Лемківщині.

Гроші просимо висилати на адресу: **Земельний Банк Гіпотечний у Львові, вул. Словацького, 14.**

Жертви, як також докладний звіт з розділу тих жертв будуть оголошені в українських часописах.

Всі українські часописи просимо передрукувати цей заклик і постійно заохочувати своїх читачів до збірок на допомогу Лемківщині.

За Комітет:

Інж. Юліян Мудрак, голова;
Михайло Матчак, секретар.

Львів, серпень 1934 р.

Інтервю з міліонером.

— Що маю вам сказати? Завдячую все сам собі! Як приїхав до Америки, не мав і одної пари черевиків. Сьогодні маю міліон!

— А хто вам їх чистить?

У суді.

Суддя: — Ви певно маєте такий фах, що не любить денного світла.

Обвинувачений: — Так, пане судде. Я виконую фотографічні кліші.

Освідомлена.

Мати: Сальцю, приходив Пінкас і просив твоєї руки. Я відмовила йому, бо ти ще замолода. Насамперед мусять твої сестри повіддаватися.

Дочка: — Навіть мені не сниться так довго ждати. Я знаю, що звичайно наймолодші діти мати кладе до ліжка найвчасніше!

— Вейтер! дивіться на ті овочі, таж вони покриті павутинням!

Вейтер: Це, прошу пана, щоби їх охоронити від мух!

СВІТОВА ВІЙНА ДВАЦЯТЬ РОКІВ ТОМУ: — 5. ВЕРЕСНЯ. — ПЕРЕД БИТВОЮ НАД МАРНОЮ. (53)

© 1934 by United Feature Syndicate, Inc.

Субота, 5. вересня, застала всю антантську армію відступаючою зі старих своїх позицій. Скрізь були розіслані кінні стежі, які старались охоронити пересування військ. Всі дороги були загачені військами, які разом з відступом робили якісь перегруповання. В 4-тій годині зполудня несподівано прийшов наказ з головної французької кватири всім військам в районі фортів Армарвіль спинити свій відступ, а почати рух на схід. Німецька армія рухалася на захід, щоб там сконцентруватися для дальшого наступу.

Цими перегрупованнями ворожих армій розпочалася перша підготовка до рішаючої битви над Марною. Німецька кіннота робила глибоку розвідку й часто кінні відділи Німців зявлялися недалеко фортів, що боронили підступи до Парижа. Це німецька армія фон Клюка націлювалася для рішучого наступу на французьку столицю. Але, побачивши, що Париж дуже добре охоронений численними фортами, фон Клюк дав наказ перегруповувати війська, щоб обійти Париж. Цим він поставив ліве крило своєї армії в небезпечну позицію.

Отсю стратегічну помилку фон Клюка пізніше використали Французи. Головний полководець французької армії, Жофр, видав приказ, що настав час для армії вмерти, обороняючи столицю, але не відступати. Всі посольства виїхали з Парижа до Бордо, куди була перенесена тимчасово столиця Франції. Американський амбасадор Герик також вислав туди свою канцелярію, а сам рішив лишитися в Парижі, навіть колиб його захопили Німці. Герик казав, що він тут зможе ліпше захистити американських горожан, які можуть опинитися під Німцями.

Одночасно з приготуванням до битви над Марною Німці вели наступ на лівому крилі фронту. Там французька армія мала великі страти, особливо від німецьких скорострілів. Французи ледви трималися на своїх позиціях, коли на допомогу і на зміну їм прибули свіжі англійські війська. Це значно поправило становище антантського фронту, а Німцям не дало можливости осягнути тут поставлену собою мету. Ситуація для Німців почала складатися невигідно, але вони рішили за всяку ціну дати тут генеральний бій військам антанти.